

billede af Christmas Møller foran BBC's mikrofon giver denne ydre fremtoning det indtryk, at bogen indskriver sig i den umiddelbare efterkrigstids mytedannelse omkring Christmas Møller. Trods forfatterens sympati for den biograferede er det en tradition, som værket bestemt ikke indskriver sig i.

Søren Toft Hansen

Henrik Lundbak: *Fra provokation til modstandskamp – Dansk Samling 1941-45*. (Frihedsmuseets Venners Forlags Fond, 1995). 176 s., 158 kr.

Det højre-radikale parti Dansk Samling var sammen med DKP de eneste politiske partier, der fuldt og helt gik ind i modstandskampen under den tyske besættelse af Danmark. Det er netop Dansk Samlings modstandsarbejde, der er emnet for denne bog. Efter en ganske kort beskrivelse af partiets og dets leder Arne Sørensens idégrundlag følger vi dets udvikling fra at være et legalt, nationalistisk parti, der så vidt muligt benyttede enhver lejlighed til i skrift og tale at provokere besættelsesmagten og dermed også samarbejdspolitikken, til et illegalt parti med deltagelse i den militære modstandsbevægelse.

Det centrale i partiets arbejde i besættelsens første år var Arne Sørensens og Vilhelm la Cours foredrag og pjecer. Der var dog ikke tale om decideret illegalt samarbejde. Selv provokatøren la Cour forventede i slutningen af 1941, at et sådant først skulle begynde, »når vore lovlige myndigheder selv føler sig frigjorte nok til at træde ind i kampen« (s. 50).

I 1942 blev partiet kontaktet af den britiske, militære organisation til støtte for de besatte landes modstandsbevægelser, SOE, hvorved partiet blev involveret i direkte militært modstandsarbejde. Dette var en væsentlig årsag til,

at Arne Sørensen blev et af de oprindelige medlemmer af Frihedsrådet.

Efterhånden viste det sig i løbet af 1944, at partiet ikke havde den store politiske indflydelse i modstandsbevægelsen og delvist blev kørt ud på et sidespor. Sørensen kunne ikke hamle op med en Frode Jacobsen i hverken taktisk eller strategisk forstand. Han savnede måske også interessen i at gøre det, da han ifølge Lundbak allerede fra slutningen af 1944 først og fremmest havde øjnene rettet mod befrielsen og efterkrigstiden (s. 100). Lundbak kommer ikke ind på spørgsmålet, men mon man ikke heri kan se, at Sørensen havde forregnet sig? Denne manglende interesse medførte, at han savnede en velfunderet platform, da befrielsen kom – og medvirker i sidste ende til at forklare Dansk Samlings dårlige valgresultat ved valget i oktober 1945. Ja, måske endda partiets totale marginalisering i 1950'erne og endelige opløsning i 1964.

Den sidste trediedel af bogen omhandler partiets og især medlemmernes involvering i det illegale arbejde på grædsrodsniveau samt de forskellige regioners opbygning med særlig henblik på Dansk Samlings arbejde. Her præsenteres man for navnene på alle de fremtrædende medlemmer i de respektive landsdele.

Bogen bygger på et omfattende arkivmateriale samt på en stor mængde interview- og beretningsmateriale og giver et grundigt indblik i partiets modstandsarbejde. Det er dog spørgsmålet, om ikke emnet er for snævert, ikke mindst da partiets politiske side stort set forbigås bevidst.

I forordet gøres læseren bekendt med, at udgivelsen reelt er et delresultat fra en kommende, større analyse af partiets samlede virke – også ud over besættelsestiden. Denne karakter af at være en del af et større hele træder desværre alt for tydeligt frem. Beskrivelsen af mod-

standsarbejdet fremtræder i et betydningsmæssigt vakuum og fremstår på det nærmeste som opremsning af fakta.

I Lundbaks korte introduktion til partiets førkrigshistorie tangerer han dog så mange spændende aspekter af partiets og især Arne Sørensens (efter vor tids målestok) særprægede politiske ideer – mellem modernismebegejstring og modernismekritik, mellem nationalisme og kristendom – at man allerede begynder at se frem til det annoncerede hovedarbejde. Man må håbe, at Lundbak i det arbejde fastholder afstanden til en simpel diskussion af, om Dansk Samling var autoritært eller ej, og i stedet netop behandler partiet som et utrolig tidstypisk tegn på strømninger i mellemkrigstiden, som forholdt sig til samfundsudviklingen på en måde, som med eftertidens erfaringer ikke har været *comme il faut*. Men som ikke desto mindre netop favnede politisk bredt og var væsentlige for deres tid.

Niels Wium Olesen

Birthe Nordentoft Feilberg: *Kære far*. (Odense Universitetsforlag, 1995). 195 s., 200 kr.

Birthe Nordentoft Feilbergs bog om og til Knud Nordentoft er én lang kærlighedserklæring til den far, som hun mistede som stor pige den 1. december 1944. Knud Nordentoft var læge i Vardø, hvor han blev involveret i illegalt arbejde. Den 9. februar 1944 blev han anholdt og kom over Esbjerg, Vestre Fængsel og Frøslevlejren til KZ-lejren Neuengamme. Herfra kom han til den berygtede udekommmando Husum-Schwesing, hvor fangerne i de råkolde november-december måneder 1944 blev sat til at grave panserspæringer. Uden ordentlig kost og ikke mindst fodtøj rasede sygdommene blandt fanger-

ne, og Knud Nordentoft var blot én af flere danskere, som bukkede under i Schwesing.

På baggrund af Knud Nordentofts breve til familien under sit fangenskab, en illegal dagbog, som Knud Nordentoft førte, og vidnesbyrd om faderen fra medfanger former Birthe Nordentoft sin stærkt personlige bog nærmest som en dialog med faderen.

Et sted i bogen skriver Birthe Nordentoft: »Alt for længe har jeg gået udenom de ting, som ramte os dengang«. Der er således tydeligt tale om et trauma, der med bogen forløses. Man skulle være et mærkeligt menneske, om man ikke blev berørt under denne proces.

Henrik Skov Kristensen

Birgit Nüchel Thomsen (red.): *Temaer og brændpunkter i dansk politik efter 1945*. (Odense Universitetsforlag, 1994). 243 s.

Titlen er dækkende. De ialt 13 artikler skrevet af historikere, embedsmænd og politikere er hver for sig punktstudier, men de er spredt over en bred række af temaer fra dansk sikkerhedspolitik til tekniske problemer ved regeringsskift og udgør ingen samlet helhed – som rimeligt er, da der er tale om en række foredrag fra de såkaldte Christiansborgmøder, der blev afholdt af SHF-initiativet »Dansk politik under forandring«. Bogens styrke ligger i mangfoldigheden, dens karakter af idékatalog for forskere, der vil beskæftige sig med periodens politiske historie. Men det er dog et spørgsmål, om antologien er den rigtige publiceringsform. Risikoen for, at gode artikler, der havde fortjent at blive trykt i de historiske tidsskrifter, bliver skjult og glemt, er desværre nærliggende.

Henning Poulsen